Algemene beschouwingen – Begroting 2027-2030

Burgerbetrokkenheid

Als nieuw college hebben we in juni een frisse koers in gezet. Een goede mix van twee zittende bestuurspartijen en een nieuwe partij, de combinatie van ervaren wethouders en de frisse blik van twee nieuwe wethouders. Tijdens de beschouwingen werd gesproken van een verplichte samenwerking, maar daar is zeker geen sprake van. In dit college worden goede en stevige gesprekken gevoerd, omdat we samen verantwoordelijkheid nemen. Hier zit een college waarvan de samenwerking elke maand verder groeit en vol vertrouwen vooruitkijkt om samen verder te gaan voor een toekomstbestendige gemeente.

Maar een veel belangrijkere vraag is eigenlijk: hoe is onze samenwerking naar buiten? De samenwerking en betrokkenheid van het college met inwoners, ondernemers, organisaties, ambtenaren, gemeenteraadsleden en college. Daar hebben wij de afgelopen 5 maanden in geïnvesteerd. Gezamenlijk op de fiets en in de kernen, tijdens heisessies met de organisatie, en vooral de gesprekken die wij individueel voeren met onze inwoners en verenigingen. Dank voor de positieve geluiden uit de raad dat de fietstochten gewaardeerd worden. Het was een groot succes en we blijven dit de komende jaren doen. Maar de belangrijkste gesprekken heeft het college niet gevoerd tijdens de fietstochten. Maar juist achter de voordeur bij mensen thuis. Zonder camera's of fotograaf. Dat is waar de meest oprechte en openhartige gesprekken tot stand komen. En waar wij als college het gevoel ophalen wat er speelt in de samenleving. Deze vaak persoonlijke verhalen zijn wat ons de afgelopen maanden het meest heeft geraakt en ons drijft om ons 24/7 in te zetten voor onze gemeenschap.

Voorzitter, burgerbetrokkenheid is dan ook het thema dat dwars door alle prioritaire thema's en de inzet van de gemeente heen loopt. Het is goed om te horen dat de fracties CDA en ODE specifiek belang aan dit thema hechten. Burgerbetrokkenheid is voor het college de manier om inwoners zich gehoord en gezien te laten voelen. Dat betekent inwoners serieus nemen, duidelijkheid geven over wat er wel en niet ter discussie staat. Maar het betekent niet dat we iedereen tevreden kunnen stellen. Dank ook aan de heer Erkamp van fractie 50+ voor de waardering van deze nieuwe term. Om daar goed invulling aan te geven hieraan gaat het college in 2027 aan de slag met een visie op burgerbetrokkenheid. De fractie CDA vraagt daarnaast om een toezegging op de burgerbegroting. Dit jaar is de burgerbegroting samen met het externe programma Sociale Wifi uitgevoerd. Afgesproken is om het proces van de burgerbegroting te evalueren. Dat gaat het college in het eerste kwartaal van 2027 doen. *Wij kunnen toezeggen dat we incidenteel in 2027 de burgerbegroting kunnen uitvoeren. Hiervoor is er grotendeels dekking uit externe middelen (sociale wfii), voor zover dit niet toereikend zou zijn, wordt binnen de bestaande begroting middelen gevonden. Mocht vervolgens uit de evaluatie blijken dat een structurele burgerbegroting gewenst is, dan komen wij hiervoor bij de kadernota bij u terug.*

Sociaal domein

Voorzitter, veel inwoners van Eijsden-Margraten hebben het goed, voor een aantal mensen geldt dit echter niet en hebben zij extra aandacht of ondersteuning nodig. Het college hoort van de fracties het vertrouwen in de ingezette koers voor het sociale domein en zet daarom in op sterke voorzieningen en vitale gemeenschappen.

In een steeds meer vergrijzende samenleving, is het van belang dat ouderen elkaar kunnen ontmoeten in de huiskamers, mantelzorgers voor hun dierbaren kunnen zorgen en nog op pad kunnen. Ook jongeren hebben onze aandacht. Niet alleen via de formele jeugdhulp, maar ook aan de voorkant, waarin we via sterke lokale teams nog steviger willen inzetten op samenwerking met scholen en partners om kinderen te helpen. Zo proberen we zwaardere vragen te voorkomen.

Verschillende raadsfracties hebben zich in de eerste termijn uitgesproken over de zorgen van de kostenverhoging voor inwoners met een kleinere portemonnee. Het college houdt deze signalen goed in de gaten en zet in op preventie. Volgend jaar voeren we het beleidsplan schuldhulpverlening verder uit en kijken we alvast vooruit naar een integraal plan op schuldhulpverlening en armoede.

De fractie ODE heeft het over regionale samenwerking. Binnen het sociaal domein gebeurt dit volop. Lokale nabijheid blijft hierbij een belangrijk uitgangspunt. Daarnaast wordt de inclusie agenda wordt volgend jaar door ontwikkeld, waar de fractie PRO aandacht voor vraagt.

Voorzitter, de fracties ODE en VVD hebben uitgesproken behoefte te hebben aan sturingsinformatie. Wij begrijpen dat deze behoefte leeft, tegelijkertijd wil het college u meegeven dat de raad via de reguliere P&C cyclus wordt geïnformeerd over de voortgang van alle thema’s binnen de gemeente, dus ook het sociaal domein.

Als relatief jonge uitvoeringsorganisatie, SEM is 5 jaar geleden opgericht, zijn er volop onvoorziene ontwikkelingen geweest. Zoals de coronacrisis, de oorlog in Oekraïne, energiearmoede en de kinderopvangtoeslagaffaire. SEM is blijvend in ontwikkeling en neemt sturing daar ook in mee. We zetten in op een verdere integrale samenwerking binnen SEM. Daarin hebben we aandacht voor de cijfers, maar opgemerkt moet worden dat cijfers nooit het hele verhaal vertellen. Wij werken voor de mensen achter de cijfers. Het verhaal van één jeugdhulp casus die de begroting uit balans kan brengen. Of de mensen die een schuldhulpverleningstraject zijn gestart, een stijging betekent namelijk niet direct dat we willen sturen op vermindering.

Het college gaat in 2027 aan de slag met een integrale visie op het sociaal domein. We zien deze integrale sociaal maatschappelijke visie als een vergezicht voor college, raad en inwoners. Om te weten waar we gezamenlijk naartoe werken. Net zoals de Omgevingsvisie dit wordt voor het fysieke domein. Bij het opstellen van deze integrale visie gaan we uiteraard in gesprek met de raad, net zoals met inwoners en de adviesraad sociaal domein.

Voorzitter, er is een toezegging gevraagd en motie ingediend. *De toezegging van ODE over vrijwilligers van statushouders.* Vrijwilligers zijn een belangrijk onderdeel om een kern leefbaar en vitaal te houden. Dit geldt voor vrijwilligers die zich inzetten voor ouderen, gemeenschapshuizen, de bibliotheek, voor statushouders en veel meer. Bij concrete vragen rondom vrijwillige inzet gaan wij graag in gesprek. Maar er bestaat al een financiële vergoeding voor vrijwillige inzet. Die valt onder de subsidieregelingen, dit geldt voor zowel organisaties als individuele personen, waar zij gebruik van kunnen maken. Een aanvullende regeling is niet nodig. *De toezegging nemen wij dus niet over.*

Fractie ODE heeft een motie ingediend genaamd Grip op geld sociaal domein. Het college onderschrijft het belang van goede informatie. Juist daarom is er eerder dit jaar een kwartaalrapportage toegezegd om inzichtelijk te maken waar we staan binnen het sociaal domein. Daarmee wordt ook invulling gegeven aan een deel van deze motie. Daarnaast heeft de raad het reguliere instrument van de P&C cyclus, zoals omschreven in de financiële verordening, om inzichtelijk te hebben waar we financieel staan. Dat zijn de instrumenten waar de raad ook het sociaal domein kan volgen. De motie van ODE ontraden wij dus als college.

Natuur en ecologie

En voorzitter, dat brengt mij op het volgende punt. Een ander essentieel punt dat mensen zich goed voelen zit namelijk ook in je omgeving. Een groene omgeving, de deur uit kunnen en de natuur in. Zoals dat moment dat je in het Savelsbos in wandelt en de geur van uien van de daslook je bereikt voordat je de witte bloemetjes ziet, zoals ook de heer Duits ervaart. Het doet een mens goed. Maar het doet ook de natuur zelf goed. Want zoals mevrouw Corsten het verwoordde, de natuur heeft ook een intrinsieke waarde van zichzelf. Zij benoemt het op één zetten van natuur in de begroting. De prioritaire thema’s zijn voor het college allen even belangrijk, dus landschap en natuur zijn zeker niet ondergeschikt aan wonen en economie.

En juist op het gebied van natuur heeft Eijsden-Margraten iets bijzonders. Met maar liefst vijf Natura 2000-gebieden: het Savelsbos, de Bemelerberg en Schiepersberg, de Noorbeemden en het Hoogbos, de Maas bij Eijsden en een deel van het Geuldal. Dat is een unieke rijkdom aan beschermde natuur binnen één gemeente. Van eeuwenoude hellingbossen en zeldzame kalkgraslanden tot beekdalen en bijzondere riviernatuur. Hier vinden kwetsbare en soms zeldzame planten- en diersoorten hun leefgebied. Denk aan bijzondere orchideeën, vleermuizen, de geelbuikvuurpad en de eikelmuis. Dit brengt tegelijkertijd een verantwoordelijkheid met ons mee om deze natuur niet alleen in stand te houden, maar zo mogelijk ook te versterken. We zetten hier onder andere op in met gebiedsgerichte aanpakken zoals Poort van het Heuvelland en de Liquid Commons Noordal. Het creëren van ecologische verbindingen is een belangrijk onderdeel voor het versterken van de leefomgeving van populaties en soorten.

In 2023 nam deze raad de motie Rechten voor de Natuur aan, wat in 2025 leidde tot het rapport van de Universiteit Wageningen. Uit dit rapport kwamen 5 aanbevelingen voor het beter positioneren van de natuur in deze gemeente. Naar aanleiding van de motie uit

februari dit jaar, werkt het college momenteel aan een plan van aanpak hoe hier vorm aan te geven. Zodat er vanaf 2027 gefaseerd stappen gezet kunnen worden. Vanuit het WUR-rapport wordt aanbevolen om aan de slag te gaan met het vaststellen van welke natuur en landschapselementen beschermd en hersteld moeten worden. Dit is ook door de fracties PRO, ODE en EML als belangrijk punt benoemd. Het budget opnemen voor het actualiseren van een landschapselementenkaart is dan ook een belangrijke stap in 2027 om verder te onderzoeken. De moties natuurwaardenkaart van ODE en beschermde landschapselementen van PRO zullen door wethouder Ritzen worden geapprecieerd.

De fractie PRO heeft ook een *motie natuurbeleidsplan Eijsden-Margraten* ingediend. In de afgelopen jaren is langzaam maar zeker steeds meer aandacht gekomen voor het onderwerp natuur. Dit is steeds meer onderdeel geworden van verschillende documenten, zoals in het masterplan Poort van het Heuvelland, inspiratiekader buitengebied en het cultureel erfgoed. Maar een eigen natuurbeleid is er nooit gekomen.

Het college onderschrijft de ambitie om de natuur binnen Eijsden-Margraten beter te beschermen en te versterken. Dit sluit ook aan bij de prioriteiten uit het coalitieakkoord. Daarnaast zien we als college belangrijke aanknopingspunten met het reeds lopende traject Rechten voor de Natuur. De vijf aanbevelingen bieden mogelijkheden om de vragen op te pakken. Het college gaat onderzoeken waar de samenhang te vinden is.

Tegelijkertijd vraagt de uitvoering van deze motie naar verwachting een aanzienlijke financiële en ambtelijke inzet. Het college onderzoekt welke middelen nodig zijn. En zal tijdig met de raad communiceren.

Daarmee omarmt het college de motie natuurbeleidsplan.

Het college ziet de meerwaarde van een samenhangend natuurbeleid, waarin bestaande ambities en initiatieven met elkaar worden verbonden. Een natuurbeleidsplan kan bijdragen aan een integrale en toekomstgerichte aanpak voor het behoud en de versterking van de natuur in Eijsden-Margraten. Daarbij vindt het college het belangrijk om zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande trajecten en beschikbare kennis, zodat dubbel werk wordt voorkomen en de uitvoering zorgvuldig en haalbaar blijft.